

**ΘΕΜΑΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ**

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

α. Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- 1) Ποιοι ήταν οι στόχοι της κυβέρνησης του Ελ.Βενιζέλου (Θεσσαλονίκη, 1917) σχετικά με την αγροτική μεταρρύθμιση;
- 2) Ποιοι φορείς ανέλαβαν το έργο της προσωρινής στέγασης των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής;
- 3) Ποια μορφή πήρε η διάσταση προσφύγων και γηγενών στην πολιτική ζωή;

Μονάδες 15

β. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της Α΄ στήλης με τα στοιχεία της Β΄ στήλης (δύο στοιχεία της Β΄ στήλης περισσεύουν):

Στήλη Α΄	Στήλη Β΄
1. Πρωτεργάτης του αγώνα των Ποντίων	α) Επ. Δεληγιώργης
2. Μέλος της «Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως»	β) Ίωνας Δραγούμης
3. Πρωθυπουργός της Ελλάδας κατά το 1910	γ) Ιωάννης Σφακιανάκης
4. Επικεφαλής του <i>Εθνικού Κομιτάτου</i>	δ) Κ. Μάνος
5. Αρχηγός του <i>Εθνικού Κόμματος</i>	ε) Κ.Κωνσταντινίδης
	στ) Στέφανος Δραγούμης
	ζ) Κυριακούλης Μαυρομιχάλης

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Α2

α. Ποια ήταν η δομή και η οργάνωση του βενιζελικού κόμματος;

Μονάδες 12

β. Από ποια μέρη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχουμε μετακινήσεις πληθυσμών προς την επαναστατημένη Ελλάδα κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 και γιατί;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο των πηγών και τις ιστορικές σας γνώσεις, να προσδιορίσετε τους παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στην Επανάσταση του 1862.

Μονάδες 25

ΠΗΓΗ 1

Ο Όθων, δεχθείς άκων την εγκαθίδρυση συνταγματικού πολιτεύματος, δεν είχε την διάθεση της πιστής εφαρμογής αυτού. Ευθύς εξ' αρχής, παραβιάζων το πνεύμα του Συντάγματος, ανεμίχθη εις έργα διοικητικά, επεμβαίνων εις τας βουλευτικές εκλογάς και προσπαθών εκδήλως να συγκεντρώση εις χείρας του περισσοτέραν εξουσίαν. Προ δε της αντιστάσεως, την οποίαν εύρισκε δεν εδίσταζεν, ως είναι ευνόητον, να λάβη μέτρα πιεστικά κατά της ελευθερίας του τύπου και της ανεξαρτησίας των συνειδήσεων, τούθ' όπερ εξήπτεν ακόμη περισσότερο την κατ' αυτού αντιπολίτευσην και προητοίμαζε την πτώσιν του. Ο βασιλεύς – όπως γράφει ο Ν. Δραγούμης (Αναμνήσεις, τομ. Β΄ σ. 122 επ.)- έρρεπε φύσει «προς το σύστημα της συγκεντρώσεως», πολιτικοί δε, όπως ο Κωλέττης, «τελειοποίησαντες αυτό, και τον Όθωνα ενεθάρρουναν εις αυστηροτέραν εφαρμογήν και αυτοί εφήρμοσαν απηνέστερον... Η καταστολή της ελευθερίας των δημοκρατικών Αρχών, η καταδίωξις του τύπου, η επέμβασις εις τας εκλογάς τας τε βουλευτικές και τας των δήμων, η αποβολή πάντων των οπωσούν ανεξάρτητον εχόντων το φρόνημα δημοσίων λειτουργών, και ιδίως των της Θέμιδος ... η δια παντός τρόπου πίεσις της συνειδήσεως των δικαστών, η διαστροφή των νόμων, ταύτα, και άλλα εις έν μόνον απέβλεπον, εις την σύμπτυσιν πάσης δυνάμεως εις χείρας της εξουσίας και την δι' αυτής παγίωσιν κυβερνήσεως πανισχύρου και διαρκούς. ...

Η προϊούσα κοινωνική εξέλιξις ενίσχυε το φιλελεύθερον και δημοκρατικόν πνεύμα, ούτως ώστε αι απολυταρχικάί τάσεις να μη είναι ανεκταί και να υπονομεύεται τουναντίον δια συνεχούς δράσεως η βασιλεία του Όθωνος. Βοηθούσης δε και της αναμίξεως των αντιπροσώπων των Προστατίδων Δυνάμεων εις την πολιτικήν ζωήν της χώρας, η οποία δεν έπαιε κατά τα έτη της απολυταρχίας και της συνταγματικής μοναρχίας, η θέσις του Όθωνος κατέστη τόσοσ επισφαλής, ώστε ευκόλως ανετράπη δι' επαναστάσεως, μολονότι όπως φαίνεται, δεν ημφεσβητούντο ωρισμέναί αρεταί του και ανεγνωρίζετο η ταύτισις της ηγεμονικής του φιλοδοξίας προς τα εθνικά ιδανικά της εποχής εκείνης (ίδε και Ζ. Παπαντωνίου, *Ο Όθων*, 1934).

A. Σβώλου, *Τα Ελληνικά Συντάγματα*, σσ. 79-80

ΠΗΓΗ 2

Για ολόκληρη την περίοδο της βασιλείας του Όθωνος ο ιστορικός Τρ. Ευαγγελίδης συνοψίζοντας γράφει: «...η μακρά βασιλεία αυτού αποτελεί την ιστορίαν της πάλης.. του έθνους προς τον ηγεμόνα αυτού· του έθνους, ζητούντος να κυβερνηθή συμφώνως προς τα ήθη, τας παραδόσεις, τα ένστικτα και δια των εγκριτοτέρων αυτού τέκνων, και του ηγεμόνος, επιδιώκοντος μετά ζήλου την ιδέαν του να καταστήση την Ελλάδα τύπον ευρωπαϊκού κράτους, προς τούτο δε συγκεντρύντος εν εαυτώ πάσαν εξουσία και μεταχειριζομένου όργανα ή ξένους, ή πρόσωπα μετρίας σημασίας και επιρροής».

I.E.E., τόμ. ΙΓ', σ. 199

ΠΗΓΗ 3

Ψήφισμα του Έθνους

Τα δεινά της Πατρίδος έπαισαν. Άπασαι αι επαρχίαί και η πρωτεύουσα συνενωθείσα μετά του στρατού έθεσαν τέρμα εις αυτά. Ως κοινή δε έκφρασις του Ελληνικού Έθνους ολοκλήρου κηρύττεται και ψηφίζεται:

Η βασιλεία του Όθωνος καταργείται. Προσωρινή κυβέρνησις συνιστάται όπως κυβερνήση το κράτος μέχρι συγκαλέσεως της Εθνικής συνελεύσεως, συγκειμένη εκ των εξής πολιτών: Δημητρίου Βούλγαρη Προέδρου, Κωνσταντίνου Κανάρη, Βενιζέλου Ρούφου. Εθνική συντακτική συνέλευσις καλείται αμέσως προς σύνταξιν της Πολιτείας και εκλογήν ηγεμόνος. Ζήτω το Έθνος! Ζήτω η Πατρίς!

Εγένετο εις Αθήνας εν έτει σωτηριώ 1862 και μηνί Οκτωβρίου τη δεκάτη αυτού.

N. Μοσχονά, I.E.E., τόμ. ΙΓ', σ. 220

ΘΕΜΑ Β2

Σύμφωνα με τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες που θα αντλήσετε από το παράθεμα απαντήστε ποιες ενέργειες της Ελλάδας αποτέλεσαν τις αφορμές για την αλλαγή της στάσεως των Μεγάλων Δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα από το 1920 και ποιοι ήταν οι πραγματικοί λόγοι γι' αυτό.

Η στάση των ξένων Δυνάμεων απέναντι στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1919-1922

Μόνο την 22αν Μαρτίου 1922 ν.ημ. κατωρθώθη η σύγκλησις αύτη (διάσκεψη του Παρισίου), αλλ' υπό περιστάσεις αληθινά δυσμενείς δια την Ελλάδα.

Η Γαλλία ήδη είχε υπογράψει από του Οκτωβρίου 1921 την οριστικήν συνθήκην με τον Κεμάλ και δεν απέκρυπτε πλέον από την Αγγλικήν Κυβέρνησιν τας υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι του Κεμάλ, όπως επιδιώξη ριζικάς μεταρρυθμίσεις της Συνθήκης των Σεβρών. Ο γαλλικός τύπος εξ άλλου είχε ξεσπαθώσει υπέρ των Τούρκων. Και η γαλλική κοινή γνώμη είχε καταληφθή από ένα αδικαιολόγητον και ανεξήγητον φιλοτουρκισμόν.

Η Ιταλία, μολονότι η μεγάλη Εθνική Συνέλευσις της Αγκύρας δεν είχε επικυρώση την Ιταλοκεμαλικήν συμφωνίαν, είχε χαράξει απερίφραστα φιλοτουρκικήν πολιτικήν, και πάντως αντίθετον προς την ελληνικήν πολιτικήν της Μικράς Ασίας. Επίστευσεν αύτη, πως, όπως και αν έχουν τα πράγματα, η Τουρκία απετέλει χώραν οικονομικώς πλέον εκμεταλλεύσιμον από την Ελλάδα. Και γι' αυτό ήτο αύτη αποφασισμένη να υποστηρίξη τας ενώπιον της διασκέψεως υποβληθησομένας τουρκικάς αξιώσεις, σύμφωνα προς το άρθρον 4 της Ιταλοκεμαλικής συμφωνίας καίτοι μή επικυρωθείσης.

Ως προς την Αγγλίαν, αυτή απέδιδε τον αναβρασμόν των Ινδιών, που ήτο τότε πολύ μέγανος, εις την παράτασιν του Μικρασιατικού πολέμου και εν γένει εις την στάσιν που ετήρει αυτή στην Ανατολή. Επίστευεν επομένως η Αγγλική Κυβέρνησις, ότι η ταχεία συνομολόγησις της ειρήνης απετέλει εθνικήν ανάγκην. Αυτά είχε δηλώσει εις την Βουλήν των Λόρδων ο Υπουργός των Εξωτερικών Κώρζον.

Αλλ' η Αγγλική Κυβέρνησις για να επιτύχη την ειρήνην, είχε στα χέρια της ένα δυνατό όπλο, που της το έδωσεν η Ελληνική Κυβέρνησις, όταν εις αυτήν ενεπιστεύθη την όλην Ελληνικήν υπόθεσιν. Δεν είχε παρά να περιορίση τας ελληνικάς αξιώσεις και η ειρήνη θα συνωμολογείτο.

Με το όπλο αυτό στα χέρια της Αγγλικής Κυβερνήσεως, αλλά και με τας δυσαρέστους δια την Ελλάδα συνθήκας, που περιγράφω ανωτέρω, αρχίζει η διάσκεψις των συμμάχων την 22^α Μαρτίου ν.ημ., η οποία παρετάθη μέχρι της 26^{ης} Μαρτίου συμπεριλαμβανομένης.

Κ. Ζαβιτζιάνου, *Αναμνήσεις εκ της διαφωνίας Κωνσταντίνου – Βενιζέλου*, Α', σ.81-82 (1946)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΘΕΜΑ Α1

- α. 1) σελ.43-44: «Το αποφασιστικό βήμα ... του κρατικού ενδιαφέροντος»
2) σελ.148-149: «Με τη άφιξη ... με τους πρόσφυγες»
3) σελ.165: «Στην πολιτική ζωή ... εναντίον τους»

- β. 1 – ε
2 – δ
3 – στ
4 – α
5 – ζ

ΘΕΜΑ Α2

- α. σελ.91-91: «Όσον αφορά ... σε κάθε άλλο κόμμα»
β. σελ.116: «Στη διάρκεια της Επανάστασης ... στις περιοχές αυτές»

ΟΜΑΔΑ Β΄

ΘΕΜΑ Β1

Κατά την εποχή που συμπίπτει με την παρακμή των ξενικών κομμάτων, τα οποία κυριαρχούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα στο πολιτικό προσκήνιο της Ελλάδας, ο πολιτικός χώρος βιώνει έντονες αλλαγές. Οι συνθήκες έχουν αλλάξει αρκετά σε σχέση με το προηγούμενο χρονικό διάστημα. Οι ηγετικές προσωπικότητες των ξενικών κομμάτων είχαν βιώσει την Επανάσταση και η νοοτροπία τους, τα ιδανικά τους, οι απόψεις τους είχαν διαμορφωθεί στην προεπαναστατική περίοδο. Αντιθέτως η νέα γενιά πολιτικών βίωνε ραγδαίες αλλαγές λόγω των συχνών πολιτικών μεταβολών και της οικονομικής και τεχνικής ανάπτυξης, που ακολούθησαν πρωτόγνωρους ρυθμούς. Η οικονομική και κοινωνική μεταβολή είχαν ως συνέπεια την εκ θεμελίων μεταβολή της αντίληψης για της ζωή. Οι άνθρωποι σταμάτησαν να ζουν όπως οι πρόγονοί τους. Αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός, ο οποίος βρισκόταν πιο κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων και είχε μεγαλύτερη δυνατότητα ενημέρωσης για τις εξελίξεις. Εντυπωσιακή ήταν επίσης και η μείωση των αναλφαβήτων στον ανδρικό πληθυσμό. Η σχετικά γρήγορη διάδοση της παιδείας αύξησε τις κοινωνικές εντάσεις. Οι απαιτήσεις των ανθρώπων αυξήθηκαν. Ακόμη και οι ημιμαθείς άρχισαν να επικρίνουν τις δυσλειτουργίες του κράτους και την καθυστέρηση σε σχέση με τις χώρες της Δύσης, ενώ εντάθηκε η επιθυμία για συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Η νέα γενιά δεν είχε τις εμπειρίες της προηγούμενης (τουρκοκρατία, επανάσταση, αντιβασιλεία, βοήθεια των Δυνάμεων σε κρίσιμες στιγμές) και αποστασιοποιήθηκε από τις αντιπαραθέσεις που κυριαρχούσαν στην προηγούμενη γενιά και από τα κόμματα που τις εξέφραζαν. Η νέα γενιά ασκούσε έντονη κριτική στους παλαιότερους και φρονούσε ότι το συνταγματικό πολίτευμα δεν μπορούσε να αναπτυχθεί, καθώς το εμπόδιζαν η Αυλή και ο ίδιος ο βασιλιάς, τον οποίο θεωρούσε πολιτικά ατάλαντο.

Πραγματικά, σύμφωνα με τα στοιχεία που μπορούμε να αντλήσουμε από το πρώτο παράθεμα, απόσπασμα από το έργο του Α.Σβώλου *Τα Ελληνικά Συντάγματα*, ο βασιλιάς Όθωνας από τη στιγμή που ίσχυσε το Σύνταγμα του 1844 φάνηκε απρόθυμος να το ακολουθήσει και να το σεβαστεί. Επενέβαινε συνεχώς στο κυβερνητικό έργο, επεμβάσεις που αφορούσαν στα διοικητικά έργα και στις βουλευτικές και δημοτικές εκλογές, αποβλέποντας στην συγκέντρωση όσο το δυνατόν περισσότερης εξουσίας στα χέρια του. Προσπαθεί να φιμώσει τις φωνές αντίδρασης παίρνοντας μέτρα κατά της ελευθεροτυπίας και της ανεξαρτησίας των συνειδήσεων. Υποστηρικτές στο έργο του έχει και μια μερίδα πολιτικών με βασικό εκπρόσωπο τον Κωλέττη, τον αρχηγό του γαλλικού κόμματος, ο οποίος ήταν γνωστός για τη συγκεντρωτική πολιτική που ασκούσε και ο ίδιος. Οι επεμβάσεις του Όθωνα επεκτείνονται και στο δικαστικό χώρο. Πιέζει δικαστές κατά την επιτέλεση του λειτουργήματός τους και διαστρέφει τους νόμους. Από την άλλη ο Α. Σβώλος επισημαίνει ότι ήδη εκείνη την εποχή αναγνωρίζονται και οι αρετές του βασιλιά, καθώς και «η ταύτιση της ηγεμονικής του φιλοδοξίας προς τα εθνικά ιδανικά της εποχής εκείνης».

Στο δεύτερο παράθεμα η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους παραθέτει την άποψη του ιστορικού Τρ. Ευαγγελίδη, σύμφωνα με την οποία υπήρχε και μια βαθύτερη διάσταση μεταξύ του ελληνικού λαού και του βασιλιά Όθωνα. Οι Έλληνες θέλουν να κυβερνηθούν μέσω των σπουδαιότερων αντιπροσώπων τους που γνωρίζουν τα ήθη, τις παραδόσεις και τα «ένστικτά» τους. Αυτούς όμως ο ξένος βασιλιάς τους απομάκρυνε, χρησιμοποιώντας ξένους ή ανθρώπους με μέτρια σημασία ή επιρροή και συγκεντρώνοντας στα χέρια του κάθε εξουσία. Ο ιστορικός, όμως, θέτει ως ανώτερη επιδίωξη του συγκεκριμένου ηγέτη τη θέλησή του να γίνει η Ελλάδα ευρωπαϊκό κράτος, απαλλάσσοντας με αυτόν τον τρόπο τη συμπεριφορά του από εγωιστικά κίνητρα.

Η κοινωνική εξέλιξη, έτσι όπως προχώρησε, με βάση και τα όσα είπαμε παραπάνω, αντέδρασε στην απολυταρχική συμπεριφορά του Όθωνα, αντίδραση που υποδαυλιζόταν και από τη στάση των Μεγάλων Δυνάμεων. Περί τα τέλη της δεκαετίας του 1859 έγινε φανερό μια συνολική δυσaréσκεια μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού λόγω της οικονομικής δυσπραγίας και της δυσλειτουργίας του πολιτικού συστήματος και συγκροτήθηκαν αντιπολιτευτικοί όμιλοι με εκσυγχρονιστικά κατά κύριο λόγο αιτήματα: ελεύθερες εκλογές, φορολογική μεταρρύθμιση με στόχο την ελάφρυνση των αγροτών, κρατικές επενδύσεις σε έργα υποδομής, ίδρυση αγροτικών τραπεζών, απλούστερη διοίκηση. Τα αιτήματα αυτά εξέφρασε σε μεγάλο βαθμό με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος. Το Φεβρουάριο του 1862 η δυσaréσκεια κατάρχησε σε επανάσταση με αίτημα την απομάκρυνση του βασιλιά. Στην επανάσταση συμμετείχαν κατά κύριο λόγο αξιωματικοί, άνεργοι απόφοιτοι πανεπιστημίου που δεν ήθελαν να εργαστούν στους κλάδους της αγροτικής και βιοτεχνικής παραγωγής και αισθάνονταν κοινωνικά αδικημένοι. Συμμετείχαν ακόμη και πολλά άτομα ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων, τα οποία ζητούσαν ευκαιρίες για ενεργότερη συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Είναι φανερό στον τρίτο παράθεμα, που αποτελεί απόσπασμα του ψηφίσματος του Ελληνικού λαού με αφορμή την απομάκρυνση του Όθωνα, ο ενθουσιασμός για την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού και την απαλλαγή της Ελλάδος από τα «δεινά». Διατρανώνεται ότι η απόφαση που πάρθηκε αποτελεί έκφραση ολοκλήρου του ελληνικού λαού. Η πρωτεύουσα ενώθηκε με τις επαρχίες στην λήψη αποφάσεων που αφορούν στην απομάκρυνση του βασιλιά Όθωνα. Αποφασίζεται η σύσταση προσωρινής κυβέρνησης που αποτελείται από τον Δημήτριο Βούλγαρη, τον Κωνσταντίνο Κανάρη και τον Βενιζέλο Ρούφο. Η Εθνοσυνέλευση που θα προέκυπτε από τις εκλογές που θα ακολουθούσαν θα είχε ως αρμοδιότητα να συντάξει νέο Σύνταγμα και να επιλέξει νέο Ηγεμόνα. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται σαφές ότι η χώρα στράφηκε εναντίον του προσώπου του Όθωνα και όχι εναντίον του θεσμού. Στις 12 Οκτωβρίου 1862, δύο μέρες μετά το ψηφίσμα, ο Όθων αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα.

ΘΕΜΑ Β2

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ο Ελληνικός Στρατός, ως εντολοδόχος των νικητριών Συμμαχικών Δυνάμεων, αποβιβάστηκε στη Σμύρνη (15 Μαΐου 1919). Οι εθνικές βλέψεις των Ελλήνων της Μικράς Ασίας φάνηκε ότι γίνονταν πραγματικότητα. Σύντομα η ελληνική παρουσία επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές, γύρω από την κατεχόμενη ζώνη.

Η Συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920), που ακολούθησε και που, μεταξύ άλλων, όριζε ότι η περιοχή της Σμύρνης θα βρισκόταν υπό ελληνική διοίκηση και κατοχή για πέντε χρόνια, ενώ μετά από αυτό το χρονικό διάστημα θα μπορούσαν οι κάτοικοι να αποφασίσουν με δημοψήφισμα την προσάρτηση της περιοχής στην Ελλάδα, αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διπλωματική επιτυχία της Ελλάδας και δικαίωσε την τολμηρή πολιτική του Βενιζέλου. Η μικρή Ελλάδα των παραμονών των Βαλκανικών πολέμων γίνεται με την υπογραφή της Συνθήκης «η Ελλάδα των δύο Ηπείρων και των πέντε Θαλασσών». Το όραμα της *Μεγάλης Ιδέας* φαίνεται να γίνεται απτή πραγματικότητα.

Μετά από αυτό οι Φιλελεύθεροι προκήρυξαν εκλογές για αναθεωρητική εθνοσυνέλευση (Νοέμβριος 1920), με στόχο να νομιμοποιήσουν τις μέχρι τότε ενέργειές τους και να περιορίσουν τις αρμοδιότητες του βασιλιά. Η συνασπισμένη αντιπολίτευση, όμως, απροσδόκητα κέρδισε τις εκλογές. Ο Βενιζέλος έφυγε στο εξωτερικό. Η νέα φιλοβασιλική κυβέρνηση έκανε δημοψήφισμα για την επιστροφή του ανεπιθύμητου στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνου, στο οποίο η ετυμηγορία ήταν υπέρ του βασιλιά. Αυτό έδωσε την αφορμή στους Συμμάχους να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα. Συγχρόνως το εθνικό κίνημα των Τούρκων με επικεφαλής τον Μουσταφά Κεμάλ γινόταν διαρκώς ισχυρότερο τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό της Τουρκίας. Οι συνέπειες της αλλαγής της στάσης είναι και οικονομικές. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρουσμα. Αυτό σε συνδυασμό με το ότι ήδη από το 1918 ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο, οδήγησε τα δημοσιονομικά δεδομένα σε πλήρες αδιέξοδο. Η λύση της διχοτόμησης του νομίσματος που δόθηκε δεν στάθηκε ικανή να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειές της.

Όλα αυτά βέβαια αποτέλεσαν τις αφορμές κι όχι τα πραγματικά αίτια που οδήγησαν τις Μεγάλες Δυνάμεις στην αλλαγή πολιτικής. Το παράθεμα μας δίνει στοιχεία για τους πραγματικούς λόγους που οδήγησαν τα κράτη αυτά στην αλλαγή της στάσης που κρατούσαν μέχρι τότε απέναντι στην παρουσία της Ελλάδας στην Ασία. Η Γαλλία και η Ιταλία είχαν υπογράψει συνθήκες με την Τουρκία αποδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο τις ιδιαίτερες σχέσεις που ήδη είχαν αποκτήσει με τον αντίπαλο της Ελλάδας. Η Γαλλία είχε δεσμευτεί απέναντι στον Κεμάλ για αλλαγές όσων προέβλεπε η Συνθήκη των Σεβρών. Η στάση της γαλλικής κυβέρνησης συνάδει με τη στάση της γαλλικής κοινής γνώμης που είχε επιδείκνυε έναν ακατανόητο φιλοτουρκισμό, καθοδηγούμενη και από τον Τύπο. Από την άλλη, η Ιταλία ήρθε σε συμφωνία με τον Κεμάλ υποκινούμενη από οικονομικά συμφέροντα. Η συμφωνία, παρόλο που δεν είχε επικυρωθεί επίσημα, δέσμευε την Ιταλία να υποστηρίξει τις θέσεις του Κεμάλ.

Η στάση της Αγγλίας, λιγότερο «θορυβώδης» αλλά ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα, οριζόταν από την ανησυχία της πρώτης για την κατάσταση που επικρατούσε στις αποικίες της στις Ινδίες η οποία κατά τη γνώμη της επηρεαζόταν από την αναταραχή που επικρατούσε στη Μικρά Ασία. Η Αγγλία μπορούσε να ασκήσει και τη μεγαλύτερη επιρροή στην Ελλάδα καθώς αποτελούσε το κύριο στήριγμα της αυτήν την περίοδο.

Τέλος, όπως ήδη γνωρίζουμε, όσον αφορά την Ρωσία, είχε λάβει χώρα κι ένα πολιτικό γεγονός που λειτούργησε παράλληλα και ως ταφόπετρα του ποντιακού ζητήματος (σχετικά με την δημιουργία ποντιακού κράτους αλλά και την ύπαρξη του ποντιακού ελληνισμού στην Ασία)- η συνθήκη φιλίας και συνεργασίας, η οποία υπογράφηκε το Μάρτιο του 1921 ανάμεσα στους Μπολσεβίκους και τον Κεμάλ. Η συνθήκη αυτή έδωσε στον αδύναμο ως τότε Κεμάλ την οικονομική, στρατιωτική και ηθική δυνατότητα να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του κατά των Ποντίων και, ακόμη, να εμφανιστεί στη Συνδιάσκεψη του Λονδίνου με υπερβολικές απαιτήσεις, που λόγω της ιστορικής συγκυρίας δεν απορρίφθηκαν από τις νικήτριες Δυνάμεις, παρά το γεγονός ότι ήταν σύμμαχοι με τους Έλληνες. Η Ελλάδα είχε χάσει οποιαδήποτε στήριξη άμεση ή έμμεση. Ο μικρασιατικός πόλεμος έληξε τον Αύγουστο του 1922 με ήττα και υποχώρηση του ελληνικού στρατού.

Επιμέλεια: Χριστίνα Λεωνοδοπούλου, Φιλολόγος

ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΜΑΘΗΜΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^Η

Ο Μέτερνιχ χαρακτηρίστηκε ως η «ψυχή της Ιεράς Συμμαχίας». Θεωρείτε το χαρακτηρισμό δικαιολογημένο και κάτω από ποιες συνθήκες διαμορφώθηκαν οι πρωτοβουλίες του;

Ο Μέτερνιχ αποτέλεσε ανυποχώρητο υποστηρικτή της μοναρχικής εξουσίας και νομιμότητας, καθώς και εχθρό των εθνικών κινήματων και κρατών, επειδή αυτά απειλούσαν τη συνοχή της πολύγλωσσης και πολύδοξης αυτοκρατορίας των Αψβούργων. Μετά την ήττα του Ναπολέοντα, οι νικήτριες δυνάμεις Αυστρία, Ρωσία, Πρωσία και Βρετανία συγκάλεσαν την 1^η Νοεμβρίου 1814 συνέδριο στη Βιέννη για τον επίσημο τερματισμό του πολέμου, αλλά κυρίως την παλινόρθωση του «παλαιού καθεστώτος», καθώς μόνο με αυτόν τον τρόπο θα ήταν δυνατόν να αναχαιτιστούν οι δυνάμεις της ανατροπής που είχε εκθρέψει η Γαλλική Επανάσταση. Στο συνέδριο αυτό, κυρίαρχη προσωπικότητα αναδείχθηκε ο Μέτερνιχ ο οποίος επεδίωκε τη δημιουργία προϋποθέσεων για τη διατήρηση μόνιμης ισορροπίας ισχύος στην Ευρώπη, για την αποφυγή της κυριαρχίας μίας μεγάλης δύναμης, όπως αυτή της Γαλλίας του Ναπολέοντα. Παράλληλα, μετά τη δεύτερη αποτυχημένη απόπειρα του Ναπολέοντα να ανακηρυχτεί και πάλι αυτοκράτορας μετά την ήττα στο Βατερλό από τα συμμαχικά στρατεύματα και την συντριπτική του ήττα, η Γαλλία υποχρεώθηκε να υπογράψει νέα συνθήκη ειρήνης σύμφωνα με την οποία έχασε την περιοχή του Σάαρ, να δεχτεί στρατό κατοχής στο έδαφός της και να καταβάλει στους νικητές πολεμική αποζημίωση. Τη συνθήκη ειρήνης διαδέχτηκε η υπογραφή της συγκρότησης της Ιεράς Συμμαχίας, στις 26 Σεπτεμβρίου 1815, μεταξύ της Αυστρίας, της Ρωσίας και της Πρωσίας. Οι τρεις σύμμαχοι αποφάσισαν την καταστολή (κάτι στο οποίο συνέβαλε αποφασιστικά ένα σύστημα ασφαλείας, η Ευρωπαϊκή Συμφωνία) αρχών εθνικής αυτοδιάθεσης και λαϊκής κυριαρχίας.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^Η

Ποιοι λόγοι οδήγησαν στην έναρξη του Κριμαϊκού Πολέμου;

Το 18^ο και 19^ο αιώνα προέκυψε το Ανατολικό Ζήτημα που ορίζεται ως το διεθνές ζήτημα που προκλήθηκε από τη βαθμιαία υποχώρηση της ισχύος της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και την πλήρωση του κενού που προέκυψε από αυτήν στην Εγγύς Ανατολής και ιδίως στη Χερσόνησο του Αίμου. Η διευθέτηση του ζητήματος των Στενών ήταν που ανησύχησε περισσότερο τόσο την Αγγλία, όσο και την Τουρκία, καθώς ήταν ελεύθερη η διέλευση του ρωσικού στόλου από τα Στενά στη Μεσόγειο. Η προνομιακή θέση της Ρωσίας τερματίστηκε με τη Σύμβαση των Στενών την οποία υπέγραψαν οι πέντε μεγάλες δυνάμεις με τη συμμετοχή και της Πύλης. Όμως, η νέα παρέμβαση της Ρωσίας στα ζητήματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με αφορμή την έριδα που δημιουργήθηκε μεταξύ ορθοδόξων και καθολικών μοναχών για την κατοχή των ιερών προσκυνημάτων των Αγίων Τόπων, η μετέπειτα αθέτηση υποσχέσεων της Πύλης προς τους Γάλλους (εκπρόσωπος των οποίων προβλήθηκε ο αυτοκράτορας της Γαλλίας Ναπολέων ο Γ΄) και η απαίτηση αναγνώρισης του δικαιώματος προστασίας των ορθοδόξων από την πλευρά της Ρωσίας, με αποτέλεσμα την εισβολή ρωσικών στρατευμάτων στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες το Μάιο του 1853, με αποτέλεσμα την έναρξη του Κριμαϊκού Πολέμου που διεξήχθη στη Χερσόνησο της Κριμαίας, όπου οι Ρώσοι αντιμετώπισαν τις στρατιωτικές και ναυτικές δυνάμεις της Βρετανίας και της Γαλλίας. Οι εκκλήσεις των Ρώσων προς τους ορθόδοξους λαούς για εκδίωξη των Οθωμανών από την Ευρώπη είχαν απήχηση στην Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά, τον Σεπτέμβριο του 1855 οι Βρετανοί και οι Γάλλοι εκπόρθησαν τη Σεβαστούπολη, οι εχθροπραξίες τερματίστηκαν τον Ιανουάριο του 1856 και τον Μάρτιο του ίδιου έτους υπογράφηκε η Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων, σύμφωνα με την οποία ο Εύξεινος Πόντος κατέστη ουδέτερη θάλασσα, επιβεβαιώθηκε η αυτονομία των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών, οι εκβολές του Δούναβη δόθηκαν πάλι στην Πύλη και η τελευταία εξασφάλισε το δικαίωμα συμμετοχής της στο σύστημα ασφαλείας των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^Η

Ποια η σημασία της επικράτησης των Ελλήνων απέναντι στην φασιστική Ιταλία;

Ο Χίτλερ είχε καταρτίσει το σχέδιο «Μπαρμπαρόσα» για την εισβολή στη Σοβιετική Ένωση στα μέσα Μαΐου του 1941, αλλά η εφαρμογή του σχεδίου αυτού απαιτούσε την εξουδετέρωση κάθε εστίας απειλής στη Βαλκανική Χερσόνησο ή στο Αιγαίο Πέλαγος. Το σχέδιο εισβολής στην Ελλάδα ονομάστηκε «Μαρίτα» και ξεκίνησε στις 6 Απριλίου 1941. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την αναγκαστική στροφή στα Βαλκάνια και συνεπώς το να μη προλάβουν τελικά τα γερμανικά στρατεύματα να καταλάβουν το Λένινγκραντ και τη Μόσχα το Νοέμβριο του 1941 καθώς ακινητοποιήθηκαν από τις αντίξοες καιρικές συνθήκες του ρωσικού χειμώνα. Σε αυτό το τεράστιας σημασίας γεγονός οδήγησε η επικράτηση των Ελλήνων στον πόλεμο κατά της φασιστικής Ιταλίας που απέτρεψε την επικράτηση του Άξονα στο βόρειο ήμισυ της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ χαιρετίστηκε ως νίκη των ελεύθερων λαών κατά των δυνάμεων της βίας και του ολοκληρωτισμού σε εποχή που όλες οι χώρες της Ευρώπης είχαν υποταχτεί στον Άξονα.

Επιμέλεια: Κουρτίδης Γιάννης, Φιλολόγος